

Fort Miró, un projecte català a l'Oest Mitjà americà

Autor: Marc Pons

Data de publicació: 21-04-2021

Fort Miró seria el primer testimoni d'un procés històric que els nord-americans anomenarien "la conquesta de l'oest". Article d'En Marc Pons del 28 de març d'aquest 2021.

Nova Orleans, 20 de gener de 1782. Esteve Rodríguez-Miró i Sabater (Reus, 1744) era nomenat, provisionalment, governador de la colònia espanyola de la Louisiana. Tres anys més tard, el 19 d'agost de 1785, seria confirmat en el càrrec, i l'exerciria de forma continuada fins el 30 de desembre de 1790. Durant aquells quasi nou anys de governació Miró, la capital Nova Orleans i el conjunt de la colònia de la Louisiana van viure el primer gran impuls de la seva història. Miró, un militar de tradició familiar mercantil, va posar els fonaments d'una gran ciutat i va projectar l'explotació del territori fins als confins d'aquell món desconegut: a la vall del riu Ouachita, mil quilòmetres al nord de la desembocadura del Mississipí va promoure la fundació de Fort Miró (1785) -actualment Monroe-, el primer establiment europeu al Midwest americà.

Mapa de la Louisiana (1719) /Font: Bibliotheque Nationale de France

Nova Orleans i la Louisiana

La presència europea a la Louisiana remuntava a quasi cent anys abans. L'any 1684, l'explorador René Robert de la Salle havia creat un petit establiment amb 300 colons francesos al delta del Mississipí que tindria una vida efímera. La climatologia, els insectes, i els nadius hostils van impossibilitar la continuïtat d'aquell projecte. No seria fins passades quatre dècades llargues (1718), que un altre francès, Jean Baptiste Lemoyne fundaria Nova Orleans, inicialment un destacament militar construït molt a prop de l'assentament abandonat de la Salle. En aquell moment, la monarquia francesa havia consolidat el seu lideratge mundial, i tot apuntava que el vell projecte de la Nova França, que consistia a ocupar i colonitzar la vall del Mississipí i unir la dominació d'aquell vast territori a la del Quebec, finalment es faria possible.

Però, en canvi, els fets posteriors proven que la monarquia francesa no va tenir mai un interès especial en aquell projecte. En les negociacions per posar fi al conflicte successori hispànic (1713) i asseure, definitivament, Felip V al tron de Madrid, Lluís XIV de França va lliurar l'Acàdia (els territoris atlàntics del Quebec) a la Gran Bretanya. I, cinquanta anys més tard (1763), en les negociacions per enterrar la destralt de la Guerra dels Set Anys -la ferma presentació de la candidatura britànica a rellevar França en el lideratge mundial-, Lluís XV de França es despenia de la totalitat del Mississipí. El riu seria la frontera que marcava els nous dominis: la riba est pels britànics i la riba oest pels espanyols. Els francesos, durant quasi dos segles de dominació (1682-1763), no havien estat capaços de crear un aparell efectiu de dominació i colonització del territori.

Representació? coeta?nia d'Esteve Miró? (segle XVIII) / Font: Wikimedia Commons

La crida d'Esteve Miró

Quan Esteve Miró va posar els peus a la Louisiana (1782), la capital Nova Orleans era una petita ciutat de 4.000 habitants; i la totalitat del territori de la colònia (una extensió que equivalia a set vegades la península Ibèrica) no superava la xifra de 3.500 europeus. En aquells primers vint anys de dominació (1763-1782), els espanyols tampoc havien estat capaços de colonitzar el territori. Però Esteve Miró revolucionaria aquell paisatge esmorteït. Va promoure una emigració formidable: milers de comerciants catalans (procedents, principalment, de Reus); de pagesos acadians (colons francesos expulsats pels nous dominadors britànics) i de pescadors canaris (que en la documentació local de l'època se'ls identifica com a isleños), van respondre a la crida de Miró. I en deu anys, la Louisiana havia multiplicat per deu la població europea.

L'ambició d'Esteve Miró

Un dels objectius que es va marcar el governador Rodríguez-Miró (Esteve Miró en la majoria dels documents locals de l'època) va ser la creació d'establiments colonials sobre la línia del Mississipí, el gran riu i la gran autopista del territori. I, d'aquesta forma, va néixer l'assentament europeu, en aquell moment, situat més a l'oest del Mississipí. A inicis de la primavera de 1783, Jan Filhiol, un explorador al servei d'Esteve Miró, es va embarcar riu amunt; segons les fonts documentals "amb la seva esposa -Françoise Poiret o Peiret- i un grup de soldats i esclaus" solcant les aigües del Mississipí, primer, i de l'Ouachita, després. Durant dos anys va explorar la zona sud-oest de l'actual estat nord-americà d'Arkansas fins que, finalment, el 1785, creava Fort Miró, sobre "una gran prada fèrtil que fomentava l'agricultura".

Qui era Jan Filhiol?

Jan Filhiol (o Juan Fillol, en alguns documents locals de l'època) era un explorador nascut el 1740 a Aimet, un petit poble de la vall mitja del riu Garona (a mig camí entre Tolosa i Bordeus), a l'Occitània francesa. No obstant això, Filhiol (o Fillol) no formava part de la comunitat acadiana. Les fonts documentals el descriuen com un aventurer amb un llarg recorregut a les colònies franceses de les Antilles (Guadalupe, Martinica, Haití). No coneixem les causes que el van conduir fins a Nova Orleans, ni tampoc com es va guanyar la confiança de Miró, ni tan sols en quina llengua (al marge de l'escrita) es relacionava amb el governador. Però, molt probablement, les llargues converses que van precedir el viatge fundacional de Fort Miró van ser en les seves respectives llengües maternes: a finals del segle XVIII, català i occità eren, pràcticament, el mateix.

Desembarcament d'acadians (segle XVIII) / Font: Terry L. Jones. The Louisiana Journey

Per què al Mississipí?

Quan es va fundar Fort Miró (1785), Catalunya era un país fabril al llindar de la Revolució Industrial. I els sectors dominants d'aquella incipient indústria (principalment, tèxtils i destil·lats de l'alcohol) demandaven matèria primera (bàsicament, cotó i sucre). Des que els catalans s'havien establert a Buenos Aires i a l'Havana (a partir de 1750), i, sobretot, des que Carles III i el ministre Squillace havien decretat la fi del monopoli de la Casa de Contratación (a partir de 1760), les fàbriques i la producció catalanes s'havien multiplicat. El governador Miró, nascut i criat en una família de tradició mercantil, va veure en Nova Orleans i en la Louisiana la tercera pota d'aquell comerç colonial que havia de complementar els vèrtexs formats per les comunitats de Montserrat, a Buenos Aires; i de la Loma de los Catalanes, a l'Havana.

Fort Miró va ser creada amb el propòsit d'impulsar la producció de matèria primera a la vall del riu Ouachita. El seu emplaçament tenia tots els elements a favor: qualitat de les terres, bones comunicacions amb Nova Orleans, i, aparentment, moltes possibilitats d'atraure població productora. Però, en canvi, el dietari de Filhiol explica que els inicis van ser molt complicats. Els nous colons, la majoria acadians, es van resistir a col·laborar en la construcció d'un fort destinat a funcions defensives, comercials, i de govern polític. I fins que no es van produir els primers atacs indis, els grangers ("aquella gent indolent", segons Filhiol) no van moure ni un dit. El febrer de 1791 culminaven les obres defensives: una muralla que formava una circumferència de 250 metres, amb quatre baluards coberts, construïda amb 1.020 troncs disposats horitzontalment.

Residència del governador Miro a Nova Orleans (segle XVIII) / Font: Terry L. Jones. The Louisiana Journey

Què hi havia dins de Fort Miró?

Molt abans que els nord-americans iniciessin la conquesta de les grans planúries centrals dels actuals Estats Units (segle XIX), Miró i Filhiol ja van crear el dibuix urbanístic i arquitectònic del fort de l'oest que tantes vegades hem vist al cinema. Fort Miró era una petita ciutat situada en una posició de centralitat respecte als centenars de granges productores disseminades sobre el territori, que contenia els serveis mínims que necessitava aquella societat de pioners. Segons el dietari de Jan Filhiol, aquell fort culminaria d'acord amb la planificació prèvia dissenyada per Miró. I, en el seu interior, albergaria la casa del governador (que expedia títols de propietat i llicències comercials); l'escola, l'església, la taverna, i la botiga. Fort Miró seria el primer testimoni d'un procés històric que els nord-americans anomenarien "la conquesta de l'oest".

Marc Pons

El Nacional.cat

Barcelona.

Diumenge, 28 de març de 2021.

https://www.elnacional.cat/ca/cultura/marc-pons-reportatge-fort-miro-projecte-catala-oest-mitja-america_595709_102.html